

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr
Félévre . . . 3 frt — kr
Negyedévre . . . 1 frt 50 kr.
Lelkészeknek és segédlelkészeknek, tanítóknak, kisebb fizetésű hivatalnokoknak és tanulóknak negyedévre 1 frt

Egyes szám ára 12 kr.

KORUNK

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

A MAGYARORSZÁGI KATHOLIKUS LEGÉNY-EGYLETEK KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAPON.

Szerkesztőség
és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
IV. szarka-utca 5. szám

Kéziratok nem adatnak vissza.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: Kador Sándor

Mélyen tisztelt olvasóim!

Ép ma egy esztendeje, hogy megjelent a „Korunk első száma. Némi szünetelés után, melyet elgördíthetlen nyomdai akadályok okoztak, ismét bekopogtatok önöknél, mintegy feltámadva, hogy a megkezdett uton tovább törekedve lelkiismeretesen betöltsem hivatásomat melyet életcéllul tűztem ki magamnak.

Megvallom őszintén, hogy ama vérmes remények, melyeket talán nem alaptalanul fűztem lapomhoz, még árnyként sem teljesültek.

Meg voltam ugyan győződve, hogy az olvasó közönség bizalma meg van ingatva minden kath ujság irányában, de ily nagy foku közönyt még sem hittem.

Daczára annak, hogy a főváros legolcsóbb kath. társadalmi és szépirodalmi heti lapja vagyunk; hogy ellenségeink sem tudtak rosszat felőlünk mondani, habár erre felhívtuk őket, lapunk anyagilag bizony nagyon nagyon kétséges helyzetbe került.

Tette ezt a tavaly szenvedett tetemes anyagi veszteség, melyet galád megcsalás következtében (a „Budapesti Néplap“ átvétele, melyet már leirtunk,) szenvedtünk; az előfizetők pontatlansága, (több mint 60 előfizetőnk van, kik még tavaly július óta nem fizettek és a lapot elfogadják, hát még a negyedéves hátralékosok!

Nem szemrehányáskép mondjuk el mindezt, mivel sohasem mondtuk is volna el, ha most nem éreznők ezt kötelességünknek, hogy megértethessük, mélyen tisztelt olvasóinkkal nehéz állapotunkat.

Megvalljuk, hogy kitartásunk fogyott, a csüggedéshez nagyon közel álltunk.

De a hol legnagyobb a szükség, ott legközelebb a Midenható, beigazodott rajtunk is.

Ama kellemes helyzetbe jutottunk ugyanis, hogy ezentul intentiókra is adhatjuk lapunkat, melyeket főt. Wayand Géza kitünő tollu írónk és ezentul rendes munkatársunk fog kezelni.

Eme anyagi biztosíték, de legfőképp ama kitüntetés, hogy Magyarország herceg primás Ó Eminenciája magas kegyeibe fogadta lapunkat, újra módot nyújtott, hogy most már bátran folytathassuk

lapunk kiadását és mélyen tisztelt előfizetőinktől a mulasztásért bocsánatot kérve, a további pártfogást esedezzük

Ismerve mulasztásunkat, melyet ugyan nem önhibánkból követtünk el, igérjük, hogy helyre fogjuk pótolni mellékletek többszöri adása által.

Hivatkozva eddigi munkálkodásunkra, minden öndicsekvés nélkül, reméljük, hogy ügybarátaink, kegyes pártfogóink ismét mellénk sorakoznak, annál is inkább, mivel a „Religió“ és „Katholikus Hetilap“-okon kívül más kath. hetilap k a t h o l i k u s szerkesztés alatt ugy sincs.

Kador Sándor.

Előfizetési árak.

Egész évre **6 frt**, fél évre **3 frt**, negyed évre **1 frt 50 kr.**

Lelkészeknek és segédlelkészeknek, néptanítóknak, kisebb fizetésű hivatalnokoknak és tanulóknak: egész évre **4 frt**, félévre **2 frt.**

A főtisztelendő urak intentióval egész évre erga sacra 20, is fizethetnek elő. Az intentiókat főt. Wayand Géza bpesti segédlelkész, belmunkatársunk szíves kezelni.

Kador Sándor,

felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Munkatársak:

Ifj. *Abrányi Kornél*, *Baross Gyula*, főt. *Csőrgheő Aladár*, főt. *Dezso A. F.*, főt. *Kántor Lajos*, főt. *dr. Kanyarszky György*, főt. *Klement Alajos*, *Király Kálmán*, főt. *Lázár Virgil*, főt. *Lehmann Ágoston*, *Luby Sándor*, *Mikszáth Kálmán*, *Munkácsy Kálmán*, főt. *Némethy Lajos*, *Perényi Kálmán*, *Peskó Lajos*, *Reviczky Gyula*, főt. *Razel József*, *dr. Schmierer Aladár*, *Szepessi Ferencz*, *dr. Sziklay János*, *gr. Teleki Sándor*, *Tomor Ferencz*, főt. *Wayand Géza*, *dr. Várady Antal*, főt. *Zemancsik István*.

Mutatványszámmal szívesen szolgál ingyen kiadóhivatalunk.

Öt előfizető gyűjtése után tiszteletpéldány jár.

Azon t. cz. olvasóinkat, a kiknek előfizetésük lejár vagy előfizetéseiket eddig még be nem küldték a lap rendes szétküldése tekintetéből nagyon kérjük, hogy azt minél előbb beküldeni illetőleg megújítani szívesek legyenek.

Olvasóinknak boldog ünnepeket kívánunk!

Husvélkor.

Az ég kiderült, a tavaszi napsugár mosolyog, zöldel a rét, bontakozik a rügy, a csalitból madár repül.

Az emheriség keblében öröm lakozik, alleluját zeng ma ország, világ, annak dicshangja rezgi át a sziveket!

Lapocskánk szintén riad és riasztja az alvó és közönyösöket ama álomból, melyből ha mihamarább fel nem ébrednek szomorú és gyászos catastropha fogja őket ébreszteni.

Mint a messze földről jött utas, aki megérkezett újra övéihez, ép úgy érezzük magunkat, szívünk lelkünk teli van a sok elmondani valóval.

A mi szívünk is örömmel telt, ujjong, hogy ismét kiléphettünk a porondra, egyházunkért, hazánkért, felebarátjainkért.

Újra kiállunk a sikra, ujult bizalommal, erővel.

Reméljük és hisszük, hogy talán több méltánylásban részesülünk és hogy olvasóink mindegyike fel fogja ismerni hivatottságunkat és létjogunkat, melyet a legnagyobb készséggel, fáradozással és küzdelemmel igyekezzünk betölteni.

Meg vagyunk győződve, hogy ama örökbecsű szavak, melyek Magyarország Herceg Primása szájából a szent István társulat közgyűlésén hangzottak, nem pillanatnyi lelkesedést szültek csupán, hanem maradandóan fognak hangzani mindig, serkenteni mindenkit a nagy munkához, melyet a corumpált tarsadalom regenerálása követel.

Ébredjünk végre valahára, tartsunk össze!

Mindenütt azt látjuk, hogy a veszélyben minden osztály összetart, ha az ellenség körül fogja. Csak mi nyugszunk mint valami telivér arabs, nem bánjuk, ha a szeny irodalom megmételjezi ifjuságunkat, megmérgezi családi boldogságunkat, tönkre teszi társadalmunkat. A végtelen apathiát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy elfogadunk még katolikus lapokat is, melyek más felekezetű egyének által vannak szerkesztve, vagy olyanok által, akiknek hivatásuk csak lapot kiadni, de nem szerkeszteni.

Tekintsünk végig a hirlapok seregén, kiknek kezében van? Mivel védekezzünk

ellenük? Ujság ellen csak ujsággal védekezhetünk és így az az ellenvetés, hogy többen vagyunk kath. lapok, hatályát veszti, ha tekintetbe vesszük az ellen-tábor-t.

Jól tudjuk, hogy az egyházi férfiak vállát terheljük mindnyájan.

De hogy az ügynek szolgálatot teshessünk, nem is lenne szükséges, hogy ők fizessenek elő minden lapra, ismer-tessék azt hivaikkal, a mi különben is a lelkeskedő papságnak fáradságába alig kerülhet.

Ne odázzuk el még továbbra is az ébredés óráját! Elég későn kelünk. Közös akarat, tevékenységgel iparkodjunk mindnyájan a közös cél felé!

Ezt kívánja a hazafiság, felebaráti szeretet!

Támadjunk mi is fel!

Kador Sándor.

Ki a mindenható?

A szabadság dieső századát éljük! Le a sötét középkor szellemkényszerével, le a bilincsekkel, melyek a magasratörő emberi szellemet fogva tarták — nincs Isten — nincs mindenhatóság — a nép a mindenható — éljen a szabadság! Így kiabálnak a XIX. század tágtorku képviselői (nem csak az „országháziakat“ értem) kik, hogy féktelen életük ellen fel-felzúduló lelkiismeretüket hallgatásra kényszerítsék, el akarják hitetni magukkal, hogy a tan, mely tiltja az erkölestelenséget, a képzelem szüleménye; hogy az, ki e tant alkotta, ki istenségét ezernyi esodával bebizonyította, kinek iskolája, az egyház 19. század viharai között fennállott áldást terjesztve mindenüvé, segítve a nyomort, tanítva a tudatlanságot előmozdítva a művészeteket, terjesztve a polgárosodást, hogy az, ki ily művet alkotott, nem volt Isten — s így nem kell követnünk parancsait. Sőt azt is el akarják magokkal hitetni, hogy nincs Isten; s miért? mert akkor szabadon követhetik testük örvöngő vágyait, akkor mi sem áll utjában bűnös kívánalmaiknak, akkor uzsoráskodhatnak, akkor zsarnokoskodhatnak, akkor minden gonoszsgát nyugodtan elkövethetnek. De az nem elég nekik, hogy magukkal elhite-tik, hogy nincs Isten, hogy nincs lélek, hogy nincs erkölesi rend; ez kevés nekik, rábeszélnek másokat is, mert csak akkor nyugodnak meg némileg, ha látják, hogy nincsenek egyedül, hogy még más is, hogy sokan nem hiszik Istent — ha azután ezt látják, akkor — csak hogy elfojtsák magukban a lelkiismeret feljajduló szavát — százszor és százszor elmondogatják magukban: nincs Isten, mert hiszen ha volna, akkor mindenki hinné. Nyomorult emberek! majd halálotok száján meglátjátok, van-e Isten? de akkor már alighanem késő lesz!

Egyik legfőbb oka az Isten elhagyásá-

nak a büszkeség. Az embernek nem elég, hogy ő az összes teremtett világ fölött áll — még Teremtője fölé is akarná magát helyezni; mivel pedig érzi, hogy ezt nem teheti, tagadja a Teremtőt. Nem kell neki mindenható Isten — ő maga akar mindenható lenni.

Alkalmazzuk csak a mondottakat korunk „nagy diktátorára“ s készséges szolgálomelyzetére, a „tisztelt ház“-ra. A tisztelt ház megszavazta a valláserkölesi oktatás korlátozását, megszavazta a felekezeten kívüli iskolákat — addig a negatív működés, az isteni mindenhatóság tagadása. S kell e bővebben kimutatnom, hogy maguk képviselik ez országban a mindenhatóságot? Ki határozza meg, hogy mennyi adót fizessen a nép? a miniszter benyújtja a javaslatot s a tisztelt ház megszavazza. Ki határozza meg, mennyi katonát szolgáltatson a szegény nép? A miniszter benyújtja a javaslatot s a tisztelt ház megszavazza. S van talán valami határ, melyen túl nem szabad lépni az adómennyiség meghatározásánál? van erre törvény? nincs; azaz, hogy van: ameddig a nép fizetni bír, a meddig van tőle mit elvenni „az állam érdekében“; azaz ameddig van őt miből kifosztani. S van talán valami határ, melyen túl a katonaságot nem szabad követelni? van törvény, mely azt mondja a t. honatyáknak: ne tovább, elég ennyi az ország véréből! van-e ilyen törvény? nincs; azaz, hogy ismét van: a meddig a népnek gyermeke van, a meddig az anya fiat szül, a meddig van kit övéi közül kiszakítani, a meddig van kit az anya kebléről elhur-czolni, a meddig van kit a csendes házi boldogságból a táborok romlott bandái közé lökni. Ki tehát a mindenható? első sorban „Tisza Kálmán ur“ azután a tisztelt ház. Azaz bocsánatot kérek a tisztelt háztól, hogy ily nagyot merek mondani, hisz a t. ház még eddig nem mutatta mindenhatósága jeleit — inkább nevezhetem tehát egy hatalmas eszköznek, melylyel a mindenható miniszter mindent kivisz.

De a tisztelt ház azt mondja, hogy ő „népképviselő“; a nép a mindenható, a nép az erős, a nép a hatalmas, a nép — az a minden, ők pedig ezen mindenható népnek képviselői levén, igen szépen képviselik a szabad 19. század eszméjét.

Risum teneatis! Ennél élesebb satyrát aligha hallottunk valaha.

Mintha az a glâce keztyüs, czwickeres, cylinderes, testben-lélekben idomítható, divat szerint öltöző úr a népet képviselné! szegény nép! az a finom ur, ki akkor látta kerületét, mikor — de nem is találkozik hamarjában olyan abszurdumot, mely beválnék ehhez hasonlatnak;*) ez a nép képviselője? miért, miben képviseli ő kerületét? talán hogy a népnek — melyet „képviselet“ érdekeit védje? hogy kívánságainak kifejezést

*) Én keresve sem találkoztam abszurdumot, az urak pedig a t. házban nem akarva is mindig azt mondanak

adjon? ilyesmi a „Tisza Kálmán ur“ által regulázott honatyáknak eszük ágába sem ütlik. De hisz ők választott képviselők! A nép maga bizta meg őket, hogy helyette alkossanak bölcs törvényeket, melyek az ország érdekeit s a nép jólétét biztosítsák. A nép, a mindenható, s mindenkifelett a könnyen hívő, a jóhiszemű nép csakugyan szavazatát adta rája, éltette is, itta is borát a barátság jeléül, mi kell még több? De kérjük, tudja-e, felfogja-e az a nép, mi az a „szavazás“, az a „bizalomnyilvánítás“, az a „választói jog“? Hogy mennyire teljesítik a t. honatyák a reájuk bízott érdekeket, ki tetszik abból is, hogy — bármely vidéken kérdezze az ember a szegény parasztot — egyszerű eszével kifejti, hogy bizony nem jól van az így; hogy az az ur sok minden-félét ígért nekik, mielőtt szavaztak, de bizony édes-kevés hasznuk van belőle.

Ime a mindenható hatalom, melyet el raboltak — ha szabad így szólunk — az Istentől, hogy embertársaik nyomorgatására és saját hasznukra maguk gyakorolják!

Eddig még volt valami, ami a t. házat „üdvös törvényei“ hozatalában a végletektől visszatartotta: ez a művelt, képzett arisztokritus főrendiház volt. De a büszkeség nem tűr maga fölött, hatalmat!

Le kell dőlnie a haza utolsó védbástyájának is, mert ellene mert szegülni a mindenható t. ház vagyis jobban mondva a mindenható diktátor kívánatának.

Mosonyi.

Az elziláltak.

Vallás- és közoktatási ministeriumunk a tanügyi állapotokról szóló legutóbbi jelentése szerint 485701 tankötelezett nem felelt ebbeli kötelezettségének, hazánkban, a lefolyt évben meg.

Szomorító szám ez!

A gyermekek minden oktatás nélkül nőnek fel, így lelkük is minden nemesebb érzelemtől távol oly sivár, hogy rendesen társadalmunk sűpredékévé lesznek; pedig ezzé való fajulásukat bizonyítja ama körülmény is, hogy a statistika adatai szerint a fegyházakba kerülő gonosztevők legnagyobb része: írni-olvasni nem tud; tehát iskolába soha sem járt, nevelésbe soha sem részesült, vagyis oly lények kikerültek Ney Ferencz olytalálón irja:

„Rabszolga vagy barom nem lehet föld ura.“

De ne dobjunk követ e szerencsétlenekre, mert inkább sajnálatra méltók mint sem elítélendőek.

Avagy nem-e az azon gyermek, kit sorsa oly szüléssel vert meg, kik a szellemes francia író azon állításának hogy „könnyű a pává, de nagyon nehéz a pána lenni“ csak az első alkalmazható; vagyis kinek képeztetése, lelki fejlődéséről sem szülő, sem rokon nem gondoskodik? Az ily gyermek felnő a természet adta rend szerint, de lelke kopár. sivár marad.

Igaz, társadalmunk volna hivatva ily boldogtalanokról gondoskodni; de ne kérjünk teljesíti-e ez ezen elutasíthatlan kötele-ségét, mert feleletül csak „nem“ és „ezer-szer nem“-et hallhatunk.

Százezekre rug az ily elziláltak száma és a társadalom, melynek pedig olyannyira érdeke minden embert a maga részére már azért is megmenteni, mert a fajunk szaporítlan voltárol szomorító tünet olyannyira ismert, hogy a halhatatlan Széchényi gróf szerint: „Még az apagyilkosnak is meg kellene bocsátani, csak hogy a hóhér se fogyassza fajunkat.“

Társadalmunk azonban eddig ezekkel mit sem törődik!

Vitázhatlan igazság továbbá, hogy a népiskola inkább oktat mint nevel, már azon körülmény természeténél fogva is, hogy — minden törvény daczára — 80—100 tanuló lesz még mindig egy-egy osztályba szorítva, így tehát a tanító vagy tanítónő, a legjobb akarat mellett is tanítványait egyéniségeik szerint nevelni képtelen és ezt csak egyetemlegesen teheti, holott éppen az előbbeni a fontosabb.

Nevelni kell tehát az ily elhagyottakat; de mert a népiskola is erre képtelen oly intézetek létesítése szükséges, melyekben az ily szerencsétlen gyermekek lelkükben a hit szövetnekével neveltessenek s így a társadalom hasznos, munkás tagjaivá legyenek, mert az emberi elziláltság veszélyes voltát legjobban jellemzi az önkéntes száműzetésben élő Kossuth a ki szerint: legyünk bár tiszser kevesebben, csak ne legyen senki a társadalom sőpredékévé! —

Szepessi Ferencz.

Szepesvár.

Irta: ZEMANCSIK ISTVÁN.

Szepesvár alapításának ideje ismeretlen, illetve biztos adatok hiányában meg nem határozható. Némelyek állítják, hogy a magyarok bejövetele előtt máris létezett volna, mások pedig, III. Béla névtelen jegyzőjének adatai nyomán az előbbi feltevést egyszerűen feldöntik, indokolván ezt azzal, hogy az ugyanezen jegyző által elősorolt szláv várak közt, melyeket a magyarok elfoglaltak, Szepesvár nem fordul elő. Annyi azonban bizonyos, hogy az aradi országgyűlés után Borich, Kálmán vélt fia Oroszországból a trónra történt meghívása folytán Szepességen keresztül átvonulván, hadaival a várat elfoglalta. A XV. században a husziták által részben lerombolt, de később

Szapolyay Imre által helyreállított vár 1531. évben Thurzó Eleknek tényleges birtokába esett. Kinek utódai ezt egészen 1636 évig bírták, mely évben Thurzó Mihály a Thurzó család utolsó férfi sarjadéka meghalt. Ezután III. Ferdinánd a várat terjedelmes birtokai-val együtt Csáky István grófnak, a várom jelenlegi birtokosa ösének adományozá, mely 1703 évben árulás folytán Rákóczy hűveinek kezére került, a kiktől ezt Hartleben, Ferdinánd tábornoka 1710 évben visszafoglalván, nagyrészen leromboltatta. Ez idő óta Szepesvár szerepe megszűnik a történelemben, 1780 év óta pedig, mely évben leégett, a vár már csak mint rom ismeretes, mely ki levén téve az idő mit sem kímélő vasfogának s az elemek romboló dühének, mind inkább dűledez.

A várból megmentett némely butordarabok, képek stb. a Csáky grófok régi hokóczi, és az újabb időben épült mindszenti, a váromhoz közel fekvő kastélyaiban őriztetnek.

Szepesvár egykoron mint határerősség hadászati szempontból hatalmas védelmi pontja volt az országnak. De mint a magyar történelem kiválóbb alakjainak részben tartózkodási, részben születési helye is nevezetes. Itt időzött több hónapig IV. vagy Kún László 1288. évben, mely királyi tartózkodás a mint egyrészt fényt árasztó volt a Szepességre, úgy más részt soha ki nem pótolható veszteséget is okozott a magyar történelemírásnak. IV. László kíséretében ugyanis tudvalevőleg nagyszámu kún és bolgár is volt. E szilaj népség erőszakosan megrohanta egy napon a szepesi káptalant és a Szt. Márton templomát rabolva s elpusztítva mindent, a mi barbár keze elé került. Így történt, hogy a templom sekrestyéjében elhelyezett orsz. levéltár is ezen alkalommal a vadsorda prédájául esett. Az okmányokat a káptalan szomszédságában fekvő Pazsicza nevű gyepra kihordták, ott barbár módra szétoszták, lovaikkal letaposták és összetépdelték. — III. Endre király is tartózkodott e várban. — Itt megfordult Ulászló cseh, és Albert lengyel király, mindketten mint magyar trónkövetelők. Ezen vár volt Szapolyay János magyar királynak bölcsője, a ki Bél szerint 1490 évben itt született.

A várnak romjai kelet felé az 1849-iki szabadságharcz által nevezetessé vált branisz-

kói hegylánczczal, nyugat felé az egy dombon fekvő káptalan, — püspöki lak — és ősrégi székesegyházzal szemben foglalnak helyet; a vár és a szepesi káptalan közti völgyben pedig Szepes-Váralja 3600—3700 német és tót lakossal bíró városka terül el. A várfokon álló szemlélő előtt igen gyönyörű látkép tárul ki mind a négy világtáj felé. Kelet és észak felé a szép erdős braniszkói hegyláncz zárja el a láthatárt, nyugat észak felé messze távolból kékelnek a magas Tátra ormai, délnyugaton a királyhegy emelkedik, délkeletre a vár szomszédságában fekvő regényes mézskösziklahegyen, az ugynevezett „drevernyik“ on jártatva szemünket, eljutunk tekintetünkkel Szepes-Olaszi városkáig, melyben Császka György szepesi püspök ur által megszerzett, a paulai szt. Vinczéről nevezett szatmári irgalmas nővérek vezetésére bizott s jelentékeny áldozatokkal fentartott kítűnő fekvésű leánynevelő intézetről és leányárvaházról, valamint szép goth stýlu régi plébániai templomról nevezetes. Ez irányban is a Hernád folyó jobb partja mentében erdős hegylánczolat zárja el a láthatárt.

A várnak még most is nagyszerű romjai mutatják az egykori erődnök nagyságát s tarthatóságát. A vár öt udvarból állott, melyeket kaputornyokkal és elővárművekkel bíró falak egymástól elválasztanak. Éjszakeről meredek sziklák védték, melyekre mint alapra a falak helyenkint építvék. Nyugatról és délről erős körfal futja körül felbeszakítva több bástya által, keletről pedig mesterséges víziárkok környezik. A fellegvárnak egész erődöt uralló, még jelenleg is majdnem 20 méter magas, hengeralakú őrtornya és a lovagterem falai imposáns képet nyújtanak az egész váromnak. Bemenet van kettő, keleti és déli. Kocsitnak kétségkívül a keleti bejáráthoz vezető utat használták, mert ez oldalról könnyebb a hozzáférhetés, és mert régente a Lőcséről Eperjes felé vezető ut Almás falun keresztül Kohlbach falu mellett közvetlenül ezen bejáráthoz vezetett s itt csak ágazott el kétfelé, ugymint a korotnoki erdőn, vagyis a mai braniszkói hegy-szoroson keresztül Eperjes felé az egyik, a másik pedig Zsegrán át Szepes-Olasziba s innen Kolnóc z falun keresztül az alsó Magyarországra.

A fedéltől megfosztva álló váromok, a

A „KORUNK“ TÁRCZÁJA.

A hit.

Bölcsöm felett erről regélt anyám,
Varázs szavát miként ha hallanám,
És dajkám erről monda annyi dalt,
Melynek utolsó hangja rég kihalt,
Fű, fa, virág erről regélt nekem:
Ha felnövök, legyen szilárd hitem!

S mikor felnöttem, tul a ház körén,
Hol idegen vont tűzhelyek körén,
Hol nem ismerték úgy az álmokat,
Hol más osillag volt, más virág fakadt,
Ott is csak azt mondták az emberek,
Hogy hit nélkül boldogság nem lehet.

Hittel legyözöm majd az életet,
S a terhet mit sors utamra vetett;
Mert bármily terhes is csak földi az,
Játszva legyözi az ki hinni tud,
Apáink is úgy tudták s hirdetik:
Hogy az életnek csillaga a hit!

Remény.

„Ah, terhesek az élet utai!“
(Ily mondást köztünk hányszor hallani)
A czél még messze s utja oly nehéz
Szeretni nincs egy hű baráti kéz;
Az éj sötét és nincsen csillaga,
A mely utamra kis fényt bontana . . .“

Nehéz az élet, tudja mindenik,
Utját rózsákkal be nem hinthetik,
S ha van is rajta rózsza tövisek
Azt senki kedveért le nem szedik,
A legszebb uton is akad göröngy,
És gyáva lelket bármi is betölt.

Én nem félek, bár nem nyújtnak kezét,
S czéломhoz terhes, rögös ut vezet,
Támadjanak bár vészek ellenem,
Haragjukat én büszkén megvetem,
Mert bár lesujtnak, lelkem az kemény,
S hogy felkelek még biztat a remény.

Szeretet.

Ezzel van összekötve ég s a föld,
Ez az mi köztünk minden ürt betölt,
Ez az miért a tenger csillagoknak
Sugárai oly biztatón ragyognak
S a hold s a nap s mit Isten szemével
A szeretettől nyeri melegét.

A kis virág a himes rét ölen,
Éttől font édes álmokat fölém,
És estelen, ha már minden kihalt
Erdők szívében erről zeng a dal,
S az ég ivén a vándor fellegek
Könnyet a földre érte ejtenek.

A szeretet az ami élni készit,
Mert ez vezérli szívünket s az észit,
És a nemesen érező kebel,
S minden a mit a föld csak ünnepel,
A szeretettől nyer életet:
A ki szeretett, s más nem tett, az élt.

Lévay Sándor.

régi dicsőség ezen maradványai az alattok elterülő városka népének, mely nagyobb-részt szorgalmas kézművesek s gabnakereskedőkől áll, igen kedves mulatóhelyül szolgál. És mi csoda? Azon elmereng már a csecsemő, ha szerető anyja keblén csüng, arra felé viszik vágyai a gyermeket, a mint járnai kezd, a várrom kedvtöltési helye a fiúnak, mindig kedves kirándulási helye az alatta lakó ifjunak, s régi barátja a távollévőnek, mert a hazatérőt legelső üdvözlő már messziről. De egyszersmind folytonos és hű őrzője a hantoknak, melyek tövében — lévén Szepes-Váraljának temetőhelye a várrom alatt — porlanak. Így lesz a várrom elválhatlan bajtársa, barátja a városka fiainak, s azok életéhez, maradjanak bár helyben, avagy távol szülőhelyöktől, elválhatlanul fűződik.

Tavaszkor, midőn a napnak sugarai másutt még küzködnek a hosszú tél alatt összetorlódtott hőtömegeg, a várrom tágas előudvarairól a hó a napsugarak erős hatása folytán már eltűnt. S azért vasár- és ünnepnapok szép délutánjain tömegesen vándorol, kivált a fiatalság fel a várba, labda s más, a testmozgást elősegítő játékkal üdülvén a friss tavaszi léghen. Nyáron pedig egész családok fel szoktak oda rándulni, magukkal vévén az elmaradhatlan frisitőt. Egy idő óta a városi intelligencia bonton-jához tartoznak az esti felrándulások a várba s a kivilágítás melletti ottani kedélyes mulatozások. — Fájó érzés sajtolja a komolyan elgondolkodónak szívét, ha látja, hogy azon lovagteremben, melyben hajdanta királyok népeik hódolatát fogadták, fejedelmek s hatalmas főurak a legnagyobb fényt és pompát kifejtették, vitéz daliák arany színborral telt kupák mellett ültek meg egy-egy kivívott győzedelmet — most annak füvel benőtt romjain legfőlebb egy kis savanyu bor mellett megénekeltetik a vár s egykori urainak eltűnt dicsősége . . . Élénk emlékeztetés ez a földi dicsőség, a földi gyönyörök mulandóságára!

E romoknak a szepesváraljaiak általi gyakori látogatása, s idegenek általi felkeresése birhatta reá néhány év előtt a birtokost arra, hogy a várrom második udvarán egy kis korcsmaféle házikónak és tekéző pályának építéséhez kezdjen. Ennek kivételét azonban nemsókára abbahagyták, meggyőződve, hogy nem találkozik ember, a ki a várromok közti lakásra magát elszánni tudná. Így tehát a félbeszakított falazat most már csunyább romban hever, mint a körötte düledező váré. Hogy az emberek oly nehezen szánják el magukat beun a várban, ha mindjárt egy alapjától ujonnan felépült házban is, lakást venni, ennek oka egyrészt abban keresendő, hogy a vár távol a várostól egy félreeső hegyen, s így az emberek től elszigetelve áll, másrészt pedig azon körülmény különösen, hogy az ily várromokhoz a nép lélek képzelőtehetsége mindenféle mondákat és kísértettörténeteket hozzáköttni szokott.

Szepesvárról is, mint általában a régi várakról több monda él a nép ajkán. Ilyeneknek egyike az, melyet Tompa Mihály koszorus költőnk „A szepesváraljai leány” című költeményében megörökített.

A harci zaj rövid szünetét vig mulatozásal s tánczvizsgálommal töltik be Szepesvári bajnokai. E vigalomban Váraljáról is sok szép leány vett részt. Mindezeknek kitűnő disze, éke volt azonban Dorka, a kit messze földön pártját ritkító szépsége miatt „Százszorszépnek” neveztek, s a ki a

szerelem bilincseit még nem érzé. E szép szűz iránt vad szenvedélyre gyuladt egy komor képtű lovag, a ki a leányt, mielőtt ez a mulatság végével hajnal felé a többi váraljai leányokkal haza felé indult volna, két előre lesbe állított fegyveres által erőszakkal szobájába hurczoltatta, őt vad szenvedélyének feláldozandó. De a leány később volt meghalni, semhogy szűz pártjátát vétkes durva kéz által engedte volna letépetni. Hasztalanok voltak a lovagnak minden csábító igéretei, hasztalanok a fenyegetések, mindezen kísérletek a szűz leány erényének sziklaerős pajzsán megtörttek. S midőn a felbőszült lovag mármár az erőszak durva eszközéhez nyulni akart, az erényét féltető védtelen leány az ablakpárkányzatra ugorván, eskü mellett csak az erénynek sajátos határozottsággal figyelmezteté a gonosz lelkű lovagot, hogy a mint erőszakos kézzel hozzányulni mer, ő, ha másképp nem lehet, a tátongó mélységben keresni fogja a menekülést. Erre a lovag meghökken s cselhez fogván csillapítani kezdte a leány méltó felháborodását azon mérget rejtő édes szavakkal, hogy ne féljen, egy hajszála se hulljon el miatta! ez alatt pedig tigrisként nyilsebesei rárohant kiszemelt áldozatára, hogy azt megragadja. Ámde e pillanatban a leány egyet sikoltott — s alázuhant a borzasztó mélységbe. — De a gyilkos szirtek veszélyt nem hoztak a leányra, ki szűz pártjátáért oda veté magát a biztos halál karjaiba. A hajnal piros sugarainál visszatért a reá várakozó szüleihez megmentett erényével s sértetlen testtel, ekképen jutalmaztatván meg a kegyes Gondviselés által erénye megvédésében tanúsított hősiességéért. S a mint a százados rege tartja, csupán csak balkezének kis ujjá lőn sérülve. — A Szepesvár romjain megfordulónak még most is bizonyos áhitattal mutogatják azon ablakot, melyből az elszánt leány veszély nélkül alábukott.

(Folyt. köv.)

Hulló csillagok.

Irta: MOSDÓSY IMRE.

Ropog a nád, pirul az ég . . .
Susog a hab, suster a lég . . .
Rohan a láng, űzi a szél —
Lekonyuló náddal beszél.

Jobbra a part, balra a víz,
Közötte két lánguteza víz!
Fekete füst foszlányain
Ögyelg a gőz, mint néma kin.

Ropog a nád, pirul az ég
Habzik a tó . . . susog a lég!
Végig fut a füst a földön . . .
Csillag esik át a ködön . . .

Egy csillag volt még csak az égen . . . az is leesett . . . leesett, lehullott . . . eltűnt a többivel . . . Ő érte sem volt talán nagyobb kár, mint a többiért: ötet sem sirtatják meg többen, mint a többi: egy csillag az égen, azokból a leeshetlen csillagokból, s egy a földön! Mert a csillagnak két hazája van: két anyja, két testvére, két kedvese és két . . . sirja. Egyik hazája a föld, a másik az ég; egyik anyja a föld gyomra, másik az ég azurja; egyik testvére gyémánt, mástka a fény . . . egyik kedvese az álom, a másik a halál; egyik sirja a beláthatatlan semmi, a másik a megfajthetetlen valami: egy kis gödör. Egyszerre születtek; egyszerre kezdenek ragyogni, — egyszerre barátkoz-

nak, egyszerre esnek szerelembe: s egyszerre halnak is meg!

Mert hát a csillag, meg a lányszem egy és ugyanaz. A csillag: gyémánt a végtelenség kebeléből s fény az örökkévalóság tűzhelyéről; a lányszem pedig gyémánt a földből . . . fény és tűz az Istenség szikrájából . . .

Katalin szöke haját ingerkedve lobogtatta a szél . . .

Hogyan?! Hisz a bűvös tavaszi szellő előtt leszokták kötni a szép fejek fűrtjeiket: hisz a kaczer játékost azok a kaczer leánykák még nyáron sem engedik meg a szellőnek, s Katalin a márcziusi szélnek engedi oda e nagy kincset! S a mi több, még arra sem ügyel, hogy a bőjti szél arcza rózsáit leperzseli? hogy lágy bőre kipattog a durva lég csókjaitól.

Hahaha! Drága haj! szöke haj! arany fűrtök! selyemlágy arcz, viruló rózsza, ragyogó szempár, mosolygó ajak!

Hahaha! Katalin és ilyen drágaságok! És Katalin ezeket semmibe sem becsüli! Mint a tükör a rajta fénylő képet, csak addig mutatja, míg belenéz a kép, s aztán eltűnik . . . Ő is csak addig látja magát, míg abba a tükörbe tekint, mit a balgák emlékezetnek hínak, s aztán, mikor e tükör fölé a jelen fátyola vonul, megsemmisül a mosoly; elül a fénylő fogsor, elnyeli az az örvény, a melyről az átok zug, a hol egykor a szenvedélyes csók örvénye, csábja égett, lángolt, — elsötétül az a szem, a mely egykor világító tornya volt azoknak a sötét sziveknek, kik a lány keblén epedtek volna kikötöt találni! s az a bűbajos hajfonat, mely oly varázsos hullámokban olvadt annak az egyetlen ifjunak barna fűrtjei közé — mérges kigyókká változik s sziszegve csavarodik nyaka közé, a mint csapkodja, forgatja, hajtja a szél.

A nyitott ablakon az alkonyati köd nedves árja ömlött a szobába . . . Katalin ott ült, — homlokát egyik kezére támasztva; s téveteleg szeméi a távol kéklő Balaton fellett révedeztek, mintha azoktól a mozdulatlan haboktól kérdezte volna, hogy mit tegyen azzal a bizsergő fejjel, — hogyan takarja el végkép lelkében a tükört, melyen annyi hódító kép jelenik meg, — s melyek mindegyike oly iszonyú visszaverődést nyer abban a megüvegesedett szemben, hogy szinte fél az ember beletekinteni.

Az ablak alatt a jövő-menők egyhangú dödögése hangzott . . . Itt egy sereg gazdász sietett gyors léptekkel, hogy azokat a siető hölgyeket utolérje, a kiket a szegény mamák holtra fásasztanak, bizonynyal, hogy el ne ériék őket, nem feledve el egy-egy mokány káromkodást hol a géptanra, hol a juh-tenyésztésre koczkaztatni (ez a „Te Deum”-jok a mai vizsga után). — Amott komoly, megfontolt öreg urak ödöngenek, s a mély magyarázatban, mit egymásnak tesznek, a sétáról is megfeledkezve, meg-megállapodnak; majd serény munkások csoportja jó ellenest a többiekkel össze-összeütközve egy-egy nem kevésbé igyekvő halással; kiknek nagyon fontos dolguk lehet lent a Balatonon, mert nyakrafőre törnek előre a sétáló tömeg között.

Egy fiatal halász megállt Katalin házikójának ablaka alatt, mely a Balaton-utca végén volt, s egy csomó halót a vele jövő gyerkőcz vállára dobván, utasítást adott annak, hogy várják meg a fürdőnél, s majd csak akkor kezdjenek a munkához, ha ő is oda ér! s befordult Katalinhoz!

„Ismét búsulva találalak egyetlenem!” szölt kalapját le sem véve, s jobbkezét a merengő leány vállára téve.

„Nem én, nem búsulok Feri!“ szolt Katalin „csak nézem a Balatont . . . Azt gondoltam, hogy most is rajta lebegsz kis csónakodban! s olyan jól esett az a homály, mely ott a víz szélét az éggel egybeolvasztja, nézd csak, ugy-e, mert azt hívém, hogy az a te lelked sóhaja, mely ott . . . látod . . . az enyémmel ölelkezik!“

„Kis csiba te! Hiszen jó . . . hát én azt megengedem, hanem így mégis csak jobb, mint ott abban a ködös sóhajtásban!“ s megölelte őt.

A lány felszisszent. Talán erősen magához szoritotta az ifjú, vagy a tű, mivel a kötője fel volt tűzve, szúrta meg keblét!?

„Hova sietsz?!“ kérdé, mikor Feri távozni akart.

„Hm, — válaszolt Feri hideg mosolylyal, — ma kivilágítjuk a Balatont, jó szelünk van, — meggyújtjuk a nádat, — egy pillanat alatt lángban lesz . . . leégetjük, leperzselyjük — ha nem volt annyi becsülete a Balatonnak, hogy befagyva le engedte volna verni a nádját, megboszuljuk mi magunkat, tűzzel égetjük le!“

Tűz tüzet gyújt; a lány arcán lángoló pir futott végig — szemében megfoghatatlan fény csillant föl.

„Én meg majd innen nézem, suttogá, midőn Ferit kikísérte, és ha fellobog a láng, s nyelve az eget csapkodva összefonódik egybe, azt gondolom, hogy ott az én lelke meg bele a te lelkebe mindörökké! Most Isten veled!“

Feri eltávozott. Katalin visszatért szobájába; mikor kihajolt, hogy ablakát betege, egy halvány ifju ment el ott, fejét lehajtva, csendesen.

„Hah! ezt csaltam meg“ — dörmögé foga között, s ismét halvány lett mint a viasz.

A tűzhelyen ki tudja minek is égett a tűz, — vizet öntött rá, kioltotta . . . az éléskamrácska nyitva volt — bezárta . . . a szobát becsukta, a selyem haját fekete selyem kendőbe szoritotta . . . a kulcsot a kutba dobta . . . s azután megindult; — kilépett az utcára, — ott átcsapott a baloldalra, s a mint kilépett a városból, — beugrott abba a vízmederbe, mely a város alatti réten keresztül vezet, s a környező hegyek hólevét szokta olvadáskor a Balatonba vezetni. Üres volt most, feneke majdnem száraz, hisz az idén alig esett hó, az is minájárt elolvadt; a fukar idő még a hidegből is oly keveset ad most az embereknek, — gondolja magában, — elég hideg van a ti kebletekben!

A Balaton táján még minden áttét volt.

Az alkony hirtelen esett le a rétre — egy bömpölygő fekete szalaggá olvasztva a sétánzon járó-kelő tömeget — a mely talán arra várt, hogy a feltörő lángok bibor fényében gyönyörködik majd.

Katalin lelkében már lobogott ez a láng! Rohant az üres árok mederben; itt futhat, a nélkül, hogy elfogják, — itt előbb oda érhet a nádzsombékjához, mint azok a gyújtogatók, itt megelőző munkájukat . . . Hanem sietnie kell . . . érzi már, sűrűsödik körülötte az alkony, talán a szellem fénye készült elhalni keblében; hült, nedvesedett a lég, — fázott a világ kivülről — ennek tűz kell, hogy felmelegedjék, — hah, siessünk, mest mindjárt kigyúl a náderdő, — fagyni érezte a csillagos eget feje felett, szinte halotta, a mint recsegetek, csengetek, megbomolva, eszeveszetten egymásra rohanva, hogy az ütődéstől kissé felmelegedjenek; hah, siessünk, most mindjárt kigyúl a náderdő!

Oda ért! Az árok partjai jobbról-balról elsimultak, leguggoltak a zombékos talajra,

s helyettük egy sekély nyelv fénylett a Balaton vizéből, — mindkét felől a hatalmas náderdő bús kalászaiból bódongtak feléje . . . távolból pedig a nagy tó habjai ringtak egy-egy csillagot altatva kebleiken . . .

Katalin megállt . . . fellépett az alacsony árok partjára . . . fülelőzette tette tenyerét . . . figyelt . . .

Nem jó helyre jött . . . a szél keletről fú . . . az emberek itt vannak, — már látni a csóvát kezökben . . . nyugatról gyújtják majd meg . . .

„Nem ér semmit!“ — sziszegett mint egy vadállat, — két kezével hajába kapott, letépte a selyem hajról a fekete selyem keskenőt, — beledobta az elmuló árok torkolatába; s kimélet nélkül tépte a szóke, selyem fűrtöket . . .

A szél egy hangot vitt feléje! a Feri hangja volt . . . Katalin megrendült, s mintegy föleszmélt rá; s ösztönszerűleg a hang felé tartott. A talaj ingott lába alatt; alig haladhat így két lépést, ha egy árokhát, vagy gyalogut-félét nem lel a bozótnban, a mely a rét felé kanyarulva, a gyújtogatók előtt vitt el. Katalin rátalált! Keskeny volt, úgy, hogy egy ember is alig mehetett el rajta . . . léptei alatt ingott is, a nád is csapkodá, hol innen, hol onnan; már vérzet is talán arca, a ruhája is mind ronggyá lett a törzskökön; mind hasztalan . . . ő csak tört előre . . . beljebb beljebb a nádasba, mélyebben az ingoványba, egy keskeny, talán folyós irányban, mohból, iszapból lera- kodott ösvényen, melyet tán csak az erős nádtörzsek tartottak fenn, mint hid deszkáit az oszlopok, — s karfái az ingó nádszálak valának, — a melyek úgy bökoltak, nyugat felé mutatva folytonosan fejeikkel . . .

Egyszerre elveszett előtte az út! véget ért; ha egy lépést tesz előre, — elmerül, vissza nem léphet, jobbról, balról a nád között csillogó fény, az elnyeléssel fenyegető pokol fénye volt . . .

Katalin megállt . . . háta mögül a szél valami sajátságos szerzést, sustorgást hozott füleibe, — orrát füstszag izgatta — hátra tekintett . . .

Az égen egy piros folt jelent meg, — előtte jó távolban egy széles tűzvonal fénye csillámlott a náderdő tömör sorain; — s a mint a szálak hajlongtak, az át-áttörő sugarak kísérteties alakokban tükröződtek a leány arcán.

Katalin . . . ha még azt az egy lépést megteszed, elnyel az iszap, véged van!

Hiszen csakis azt akarta . . . hogyan tarthatta volna vissza azt az egy lépést! Azt az előre törtető, csörtető, zajgó vad állatot, azt a véres torkú szörnyet, azt a tüztentert csak nem várhatta be ott, — futnia kellett előle . . .

De hová?!

Egy lépést előre — s azután vissza az örökkévalósággal — ott . . . ott túl lesz azon é tüzön . . .

. . . A meggyújtott nád lángját vitte a keleti szél bűvös gyorsasággal végig a Balaton partján, végig festette már az egész partot . . . egy-lángtenger volt az, négy-öt széles lángvonal húzóva rajta keresztül, s mindegyik közt egy-egy sor büszke nád, a mint a meggyújtott pontoktól párhuzamosan vitte előre a lángot a szél. A nádtörzs bibor lángja végigfutott az ingó szálon s megtörve, estében átvilágított a szál a lobogó lángon, mint lehanyatló gyémánt-füzér s aztán mikor elhalt, hamván nagyobbította a sötétséget.

. . . A szél nem fogyott el . . . a nád újra ropogott, s a megmaradt vonalakat is elöntötte a tűz . . . még nagyobb dühvel s mohósággal s a nádszálak égő gyémánt füzerei még fájdalmasabban konyitották fejüket az anyatűzbe, mi törzsökeiken pusztított, — talán hallották Katalin sóhajtát; a mi a pusztaság fölött lebegett . . .

Azt a barnát szerettem én!

Azt a halványt csaltam meg én

Ezt a szóket nem csalom meg,

Inkább szívem, szakadj te meg!

Gróf Széchenyi István hitélete.

Tanulmány.

Irta: Vucskics Gyula.

„Hol élő példából s tulajdon tapasztalásból tanulhatsz, ott tudományod legjobb alapon áll. Tettelegi tudományt találasz a világ történeteiben is; s kincs gyanánt kell tartanod azon következményeket is, miket a nagy emberek saját tapasztalásaik után feljegyeztek.“

Kölcsey F. Parainesis.

Nagy emberek, — nagy jellemek, — a történelem kiváló egyéniségeinek életét tanulmányozni, s benne az ifjuságnak követendő eszményképet állítani: mindig háladatos dolog. Mennyivel inkább az napjainkban, az erkölcsi romlottság e sivár napjaiban, midőn oly kevés az igazi jellem!

Hozzátok emelem igénytelen szavaimat hazánk ifjuságának nevelői! Hozzátok, kiknek az a nemes feladat jutott osztályrészül, hogy a haza legdrágább kincsét, legszebb reményét, jövő sorsának zálogát, oszlopát képezzétek! Hozzátok keresztény szülők, kik előtt nem közönyös dolog, hogy fiaitok az arany borju, vagy az Örökkévaló előtt hajtának-e térde! Hozzátok nemes ifjuság! Oh ne hagyjátok e szerény szavakat nyom nélkül elröppenni!

Magunkról tudjuk mindnyájan, hogy mennyire hevül, mennyire lelkesedik az ifju szív a történelem, kiválóan a hazai történelem s különösen legújabb történelmünk nagy alakjai iránt! Pedig legújabb történelmünk főbb szereplői közt nem sok az oly szilárd, határozott jellem, kiket jó lelkiismerettel állíthatnánk példányképpül az ifjuság elé. Hogy Kossuthot, szabadságharcunk e nagy alakját, ki különben a hazaszeretetnek mindenkor példányképe marad, hogy Kossuthot ne is említsem, Eötvös felett, kinek költeményei s regényei olvasásánál úgy lelkesül az ifju szív, s kinek politikai szerepléséért is nemes hévre gyulad a liberalis kor gyermeke, mondom, ezen Eötvös felett hányszor hallottunk már illetékes helyről pálcázat törni?! Deákról az önzetlen hazaszeretet, nemes egyszerűség nyugodt megfontolás e typicus alakjáról, kinek a legnagyobb hálával tartozik nemzete, s fog tartozni míg fennáll, — ugyancsak tekintélyes ajkáról hallottunk, ha nem is lesújtó, de egyoldalúságát s elfogultságát megbélyegző ítéletet. Ilyen körülmények közt óvatosságnak kell lenni az eszménykép megválasztásában, melyet az ifjuságnak ajánlunk.

Széchenyit legnagyobb politikai ellenfele Kossuth Lajos, éppen akkor, midőn Széchenyi őt nagyszerű munkájában a „Kelet Népé“ben kiméletlenül, keményen megtámadta, 1840. nov. 19-én Pestmegye gyűlésén a „legnagyobb magyar“-nak nevezte. ¹⁾ Az-

¹⁾ Falk Miksa, Széchenyi István gróf és kora. Pest, 1868. Fordították. Á. J. és V. A. (Áldor Imre és Vértessy Arnold). 131. l.

óta ma is, 44 esztendő után is így hívjuk őt, és ő méltó is e névre, de méltó arra is, hogy a magyar ifjúságnak ragyogó ideálja, követendő eszményképe legyen!

E gondolat adott létet e szerény soroknak.

Nem célja e soroknak Széchenyi életrajzát adni. Legjobb íróink vállvetve fáradoztak ebben, ¹⁾ de azért ma, miután naplói a magy. tud. Akadémia megbízásából megjelentek, sok újat lehetne róla írni. E sorokban csak Széchenyi egyik főjellemvonását, mely *vallásosságát* óhajtom — habár halvány színekkel — ecsetelni, kidomborítani.

Nem csekély érdeket kölesönöz e tárgynak Széchenyi halála. Öngyilkos, tudatosan öngyilkos, soha sem lehet eszménykép. Az öngyilkosság oly borzasztó vétek, hogy a legszentebb élet legszebb vetéseit egyetlen lépéssel elgázolja, megsemmisíti! Pedig Széchenyi ünkeze által mult ki. De öngyilkos volta nem rontja le életét, mert nem esik biztos erkölcsi beszámítás alá.

* * *

Gróf Széchenyi István oly családból született, melynek főjellemvonása mindig a mély vallásosság volt. Széchenyi György Magyarország egykori híres hercegprímása, a nagy Pázmány méltó tanítványa, és Széchenyi Pál kalocsai érsek ezen családból valók, s ez maga is elég állításunk megbizonyítására. Ugyanezt mutatja a család jel-szava: „Deus pro nobis, quis contra nos!” („Ha Isten velünk, ki ellentünk!”) De beszéljen itt helyettünk egy e részben bizonyosan részrehajlatlan tanu, egy meglehetősen telivér liberális, ünnepelet író, Falk Miksa: „Csak ama nevezetes családi hasonlatosságot akarjuk megemlíteni, mely valamennyi Széchenyit egész a „legnagyobb magyarig” jellemez. E családi hasonlatosság egyrészt mély vallásos érületben áll, mely némelyeknél rajongásig emelkedett.“ ²⁾ Különösen megvult ez Széchenyi atyjában gróf Széchenyi Ferenczben. „Az ájtatosság. írja Falk — mely soha életében el nem hagyta, nem sokára valóságos rajongássá fokozódott. Tömerdek imádságos és más ájtatos könyvet nyomtatott saját költségein; az ő rendelkezésére szerkesztődött s bocsátott közzé a „Selecta sanctorum patrum effata” czimű munka. Háza pedig egyhangú és komor lett, mint valami zárda. A nap legnagyobb részét az öregű férfi házioltára előtt töltötte el; ott térdelt buzgó imába merülve, órák hosszai a kemény lépcsőn, homlokát a hideg kőre lehajtva, s a kik látták, azt hihették, nehéz bűn terheli ez ember lelkiismeretét, holott semmi vétké, hanem igenis követelése volt az életen.“ Megjegyezzük itt, hogy hírneves írónknak e véleményét legkevésbé sem oszthatjuk, mert véleményünk szerint a legszentebb embernek sincs joga követelni az élettől bármit is.

Itt egy nagy kérdés áll előttünk: Széchenyi neveltetése. Széchenyi mind atyját, mind anyját férfi korában vesztette el. Ilyen szülőktől pedig mint a milyennek a fentebbiekben atyját tanultuk ismerni csak a

¹⁾ Első helyre kell tennünk b. Kemény Zsigmond classicus jellemrajzát a Csengery által szerkesztett „Magyar szónokok és statusférfiak” könyvében. Falkon kívül irtak még: Kecskeméthy Aurél, a gróf utolsó évei és haláláról; dr. Kerékgyártó Á. G. Sz. J. élete, 1884. Apróbb czikkeket irt Zichy Antal — ki most a naplót adta ki — a Budapesti Szemle 1880. folyamában. Gr. Lónyay Menyhért ugyancsak ott az 1876. folyamban (8-ik kötet).

²⁾ J. m. 2. 1

legjobb nevelést kaphatott. Másrészt Széchenyi saját vallomása szerint 16 éves korában, midőn a magyar felkelő seregbe lépett, még helyesen írni sem tudott. Ennek daczára a nevelőtől maradt levelek, azt mutatják, hogy jól volt nevelve. Híres történésztünk, dr. Kerékgyártó Árpád ezen adatokból azon meggyőződésre jutott, hogy Széchenyi vallomását nem kell betűszerinti értelemben vennünk. ¹⁾ Sz vesen elfogadjuk mi is e véleményt; de feltéve, hogy a legjobban volt is nevelve, elképzelhetjük, hogy hova jutott a nevelés, hogy mi lett belőle, ha meggondoljuk azt, hogy 16 éves korától kezdve életét a zajos katonaságnál töltötte! Az első kosarat könnyelmű, — ledér életmódjáért kapta; s ezen alkalommal így irt azon hölgyhöz ki ajánlatát visszautasította: „Szilárd elvek, nevelés, jó barát uéklül, rossz társaságba keseredve, 15 éves koromban magamra hagyatva léptem a világba. Ami most vagyok, az a magam érdeme, s élettapasztalásimat keserű könnyekkel fizetem meg.“ Jobb Széchenyi életének e szakára fátyolt borítani, csak hogy fogalmunk legyen erkölcsi súlyosságáról, legyen szabad legalább pár szót felhozni. Testvérnénje, Batthányi Miklósné, „ki Falk szavai — köz tudomás szerint nagyon istenfélő asszonyság volt“, szélkelepnék, vadléleknek hivta öcsését, keresztet vetett magára, ha tőle távozott. ²⁾ Szükségesnek tartom azonban újra hangulyozni, hogy Széchenyi életének e szakát 16 éves korától fogva nemcsak a katonaságnál, hanem folytonosan háboruban töltötte, a nemesség győri insurrectiójától kezdve a párizsi bevonulásig minden ütközetben részt vett, a hol csak az osztrákok s magyarok megfordultak. Pedig nagyon jól tudjuk, hogy a háboruszkodók — fájdalom! — nem nagyon ügyelnek a vallási dolgokra.

De az isteni Gondviselés nem hagyta sokáig a bűn utain haladni a „legnagyobb magyart.“ Az imádató gondviselés szent kegyelmét egy gyenge nő által nyújtá Széchenyinek. E nő Aspangi Seilarn Crescentia grófnő, előbb ifj. gr. Zichy Károly majd 15 év mulva, ennek halála után Széchenyi neje. E gyenge nő volt az, ki Széchenyit nemcsak kimentette előbbi bűnös életmódjából, hanem a ki Széchenyit azzá tette a mi: Magyarország regenerátorává. Itt már igazán felkiálthatunk sz. Pállal: „Oh Isten bölcseségével és tudományának mélyeséges gazdagsága! mily megfoghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az ő utai!“ (Róm. 11, 13.) Hogy e nő volt megmentője s tetteinek rugója maga Széchenyi több helyen írja naplójában. „Ha érdemesnek találna egykor a nemzet. — írja 1841-ben — ám legyen a Valhallában földi nyughelyem, de csak azon feltétel alatt, ha hitvesemet szintén beveszi s mellém fekteti.“ 1826-ban, tehát regeneratori pályája második évében, így ír: „Ő lehet oka, hogy egy egész nemzet újjászülessék.“ 1825-ben megesküdtem magamnak, — írja más helyen, — hogy mindent elfognék követni, ha vesznem kell is, mit a magyar nemzet feltámasztására és kifejtésére lelkem sugall; de soha el nem határozom magamat, ha egy nemes lény nem ígére, mikép ő fogna mellettem hü kebellet állani.“ És most jön Széchenyinek legszebb vallomása: „Hitvesemnek köszönhetem lelkem kitisztulását, neki köszönhetem lelkem nemesbültét, ő szerettette meg velem az erényt, neki fogom köszönni üdvözütemet. Ő volt

az kinek szép lelkéből mindig erőt és szilárd-ságot merítettem, kiből a legmagasztosb költőnek asszonyi ideálját föllettem. Ez hölgyem hü képe. Ő lesz végre az ki habár az egész világ is elhagy, hűn, bennem bizva, szólani nem kételkedve fog állani mellettem! ¹⁾ Ilyen vallomások után mi is elismerhetjük, derék tudósunkkal, dr. Kerékgyártó Árpáddal, hogy Széchenyi neje „a legnemesb női geniusnak példányképe“ volt Széchenyi akkor ismerkedett meg először e nemes nővel, midőn más ideál után járt, kitől szerencsésen kosarat kapott. Kevés idő mulva Crescentia — így hitták Széchenyi későbbi nejét — is férjhez ment, mint fentebb mondtuk ifj. gr. Zichy Károlyhoz, Pozsega vármegye főispánjához. Csak a hir hallatára vette észre Széchenyi, hogy szereti őt. Széchenyi ezután is gyakrabban eljárt hozzá, s csak most kezdte valóban ismerni e nemes lényt, ismerni saját óriási veszteségét; s minél jobban megismerte e nő nemes lelkét. — annál jobban észrevette, megismerte saját gyengeségét, csekélységét, saját bűnös voltát. annál jobban észrevette azt, hogy nem méltó hozzá. És itt az első forduló pont (első, mert — fájdalom — egy másik is van) Széchenyi életében, ettől kezdve minden törekvése oda volt irányozva, hogy magát e nő barátságára érdemessé tegye, hogy e nemes lelkű nő tökéletességét, erényeit legalább megközelítse. És e törekvésében nagy segítségére volt egy gyermek-kori szokása. Egyik nevelője írta hozzá később: „Már gyermekkorban megszokta ön, hogy mindig javitgasson magán, és elvezettnek tartá azt a napot, melyben nem érezhette jobbnak magát. Sohasem fogom önnek megbocsátani, ha nem lesz nagy ember belőle.“ ²⁾ Nagy volt a bukás, de nagy volt a poenitentia is. Lelkiismerete oly aggályos lett, hogy ennek — véleményem szerint — igen nagyrésze volt a katastrofában „Lovastiszt korából származó szerelmi ballépései — írja a már többször említett dr. Kerékgyártó — egész életén át nyugtalanították tulérzékeny kedélyét; még az idő hosszúsága sem orvosolta azt s fájdalmas visszaemlékezései és keserveinek kifejezései 35 évvel később élenkebbek voltak miut kezdetben. Ezek fölött, bár értök teljes bocsánatot nyert, bár őt ifjúkor, alkalom s egyéb körülmények mentették, önmaga az igazságos lélek többször pálczát tört. Még 11 év mulva is így fohászodik Istenhez: „Csak ugy hosszabbítsd meg életemet, Mennyei Atyám, ugy imádkozom mindennap, ha hogy éltém hasznos lehet, s ha életpályám hajtalát annak alkonyatával elfeledtetem, ha ifjúkorom minden erratát a jó és nemes tettek sorozatával jóvátehetem.“ ³⁾ De Széchenyi nem volt azon Kant-féle nézetben, hogy az ember jó tettek által Megváltónk érdemei nélkül is jóvá teheti előbbi rossz tetteit, mert midőn e ballépéseiről 15 év után is megróvatott, így kiáltott fel: „Oh Istenem! egy hosszú élet nem elég jóvé tenni a pillanatnyi mámor tévedéseit?“ A javulásra első indok az volt, hogy rosszlete miatt megtagadták tőle egy szeretett nő kezét Midőn e tekintetben az első, de még nem végleges hirt vette, e sorokat írta naplójába: „Mindenható Isten! te látod szívemet, tudod, mennyire megbántam ifjúkori botlásimat, s

¹⁾ Egy adatokat dr. Kerékgyártó fentemlített művéből vettük (3. l.), mely becses művel még többször fogunk találkozni.

²⁾ Id. m. 5. l. — 2. Gr. Sz. I. és a nők. Zichy Antaltól. Budapesti Szemle XXII. kötet 69. l.

³⁾ Kerékgyártó. A. Id. mű. 13. l.

¹⁾ Idézett mű. 7. l.

²⁾ Idézett mű. 16. l.

mily erős elhatározásom, életemet ezután boldogítására szentelni! — Boldogtalanná kell-e lennem? Mindent elakarok viselni, oh, mindenség Teremtője! add azt, mi igazi javamra lesz.* ¹⁾ Megis adta neki az Ur, mert ha nem tagadták volna megkérését, talán soha sem lett volna Magyarország regeneretora.

(Folytatás következik.)

Frissítő.

Nem mond sokat. Két gascognei egymáson tullicizál a sokatmondásban.

— Tegnap fürödni voltam. Képzeld csak, négy perczig maradtam a víz alatt.

— Ez még semmi. Én a mult héten tíz perczig voltam a víz mélyében. Az igaz, hogy elaludtam!

— (Egy eszme.) Uracs: „Kisasszony, egy eszmém van!” — Kisasszony (gonosz mosolylyal): „Ah, azt jól kell ápolnia, hogy nehogy megölje az — egyedüllét.”

Ostoba igazgató. — Mondja csak, hoz valamit a konyhára új darabja?

— Hozna, ha az igazgató nem volna olyan ostoba, hogy mindig olyan napokon adatja elő, mikor senki sincs a színházban!

Gyermeklogika. Párbeszéd a kis Tomy és bonne-ja közt.

— Milyen szép ez a madár!

— Nemcsak szép, de jó is. Sohasem visitoz, mint te!

— Könnyű neki: sehasem mossák, mint engem, mindennap háromszor!

Mentő körülmény. Egy védő beszédéből: — Nem tagadom, hogy a vádlott tetten kaptott. Nagy a bűncinek száma: rabolt, gyilkolt, lopott, csalt — de épen azért nagyon is rászorult a tek. törvényszék elnézésére. Kérem őt ezen enyhítő körülmény tekintetbe vételével fölmenteni.

A fukarság netovábbja. — Ez az X. annyira fukar, hogy leányának még a fülét sem furatta át!

A törvényszék előtt. — Vádlott, mi a foglalkozása?

— Jelentem aláson elnök ur, a boulevardon „néma“ vagyok, a külvárosokban pedig mint „vak“ keresem kenyeremet.

Ez is indok. Az esküdtszék egyhangulag mondta ki a bűnöst a vádlottra. A törvényszék kimondotta a halálos ítéletét.

— Vádlott, van-e még valami mondani valója? kérdi tőle az elnök.

— Csak annyi, hogy én elvből ellene vagyok a halálbüntetésnek!

Szép kilátás. — Igen ücsém, én vagyok az a boldog, ki az ötszáz frankos főnyereményt nyerte!

Az unokaöcs leplezetlen bámulattal: — De kérem! Hisz ön akkor olyan bácsi, kitől örökölni is lehet!

— (Női hiúság.) Leány (udvarlójához): Ugy-e én nagyon hasonlítok a mamához? — Ma: Ugyan ne légy oly — hiu!

Szép biztatás. — Becsület ez? Ön csődöt mondott és nekem csak huszonöt százalékot ad kiegyenlítésül, míg a többi hitelezője harminczhárom kapott.

— Majd kiegyenlitem a dolgot. Legközelebb újra csődöt mondok s ekkor ön kap harminczhárom százalékot, a többi pedig csak huszonötöt.

A vidéki törvényszék előtt. — Vádlott! — szól az elnök mélyen megilletődött hangon, — az esküdtszék önt bizonyítékok elégtelensége miatt fölmentette. Nyomban szabad lábra fog helyeztetni.

— De kérem, elnök ur! — kiált az esküdték egyike, — én azt kívánom, hogy a vádlott holnapig zár aludt maradjon. Tetszik tudni, kissé messzire lakom, és az erdőn kell átmennem, hogy lakásomhoz érjek!

Rosszakarat az ajándékozásban. Egy kisasszony szemközt lakó „barátnő“-jének, kit ki nem állhat, tükröt küld ajándékba, melynek hátlapja ninesen foncsorral bevonva. S a következő sorokat melléklí:

— Ez a tükör lehetővé teszi, hogy ablakodból meglássad arczomat, de megóv atól a fájdalommal, hogy a saját vonásaidat lásd benne!

Földrajzi vizsga egy francia iskolában. — Miféle birtok Uj-Kaledonia?

— Francia birtok.

— Minő uton lehet oda jutni?

— Kétféle uton: Az ember vagy hajóra száll, vagy pedig kirabolja a postát. Az utóbbi a rövidebb.

— (Az idő pénz.) Zongoramester: „Kérem hisasszony, legyen szives a pauzát kintartani.“ — Eszterházi Jakab (a Rézi kisasszony atyja): „Mit, még pauzálni is? Hát nem elég, hogy 1 frtot fizetek egy órai tanításért?“

— (Az iskolából.) Peti egy levelet ad át a tanítónak, melyben atyja azzal menti ki a fiu tegnapi elmaradását, hogy otthon disznótör volt. — Tanító: „Hjah, a papir türelmes, hanem estére majd személyesen győződöm meg róla!“

Csodák csodája — Most olvastam el a csehek történetét. Képzeld csak, volt egy vezérük, ki mindkét szemére vak volt és mégis győzött. Nem csodálatos ez?

— Cseppet nem csodálkozom azon. Nálunk akárhány tábornok van, ki fej nélkül is vezet sereget. Az igaz, hogy nem is győz!

A törvényszék előtt. Elnök: Neve? Foglalkozása?

Vádlott: Gibolárd Ervin. Művész vagyok.

Elnök: Miféle művész?

Vádlott: Esernyő csináló.

Elnök: Hát ez is művészet?

Vádlott (büszkén): Próbálja hát meg elnök ur és csináljon egy esernyőt!

Elővigyázat. — Annyi ideig volt az állami ügyek élén, mondja hát meg, gazdag-e vagy nem?

— Gazdag nem vagyok ugyan, de volt bennem annyi elővigyázat, hogy ne legyek kitéve — polgártársaim haláljának!

Praktikus felfogás. — Egy börze bankár, a ki mellékutakon szerezte vagyonát, ezt a kérdést intézi egyszer fiához:

— Mit csinálnál, ha megtudnád, hogy egy hamis játékos kártyázik a kávéházban?

— Gondoskodnám róla, hogy elfogják; válaszolta a becsületes érzelmű fiu.

— Rosszul cselekednél. Ha én helyeden volnék, — raknék a blattjára.

Rajtakapták. — A. (B-hez, aki vegetáriánus létére épen egy kalbászt fogyaszt): „Igy vagyunk? Hát titokban húst is eszünk?“

— B. „Oh, ön csalatkozik — én a kalbászból csak a foghagymát szedem ki!“

Epigrammák.

1. Messze ragadja az embert vágya, ha nem köti azt meg: Kösd hát meg vágyad lelkierőd kötelén.

2. Szépség, gazdagság, vagy hír elenyésznek idővel; Kérsz örökös javakat? im adok: a szeretet.

3. Testi betegségét friss szellem gyakran elűzi, Ámde a szellemi bajt test soh'sem enyhíti meg.

4. Kétszer kettő négy, de okosnál öt leszen abból, Sőt a zsidó keze közt hat-hetet is kiteszen.

5. Szörnyű „derültség“ közt dönték el e jó haza sorsát; Félek, késő lesz majd azután a keserv.

6. „Hátráltatja az ellenzék munkánk“ kiabálnak A mameluk honatyák; munka tehát nekik ez; Munka, melyet Tisza, munkaadójuk, megfizet — és ők Rájaszavaznak mind. Ime mi szép viszony ez!

7. Nem lesz oly szép, gazdag s boldog, mint e hon egy sem, Hogyha a kormány mind megteszi, amit ígér.

8. Láttunk képzelmet sasnál magasabbra reptülni, Ám oly messzire, mint Herman urét sohasem: Vallás nélkül s erkölcs nélkül képeze embert, Jellemeset s hivat a haza s háza tránt.

9. „A türelem rózsát terem“ azt mondják sokan, ámde Gyakran a rózsával megterem a tövis is: Uj felsőházat türelemmel várva, sokan majd Későn borzadnak, látva a töviseket.

Mosonyi.

Szerkesztői üzenetek.

A kath. legény egyesületekről szóló tudósítást helyszüke miatt kihagytuk, de röviden okvetlenül fogjuk adni. Addig is örömmel adjuk tudtul olvasó közönségünknek, hogy lapunk szerény működése folytán Szepességben vagy két helyütt, Szabadkán, kath. legény egyesületek alakulnak. Vasárnap Dunaföldváron leszünk, szintén kath. legényegylet alakulásánál. Csak így tovább!

¹⁾ Zichy Antal, i. m. 19. l.

